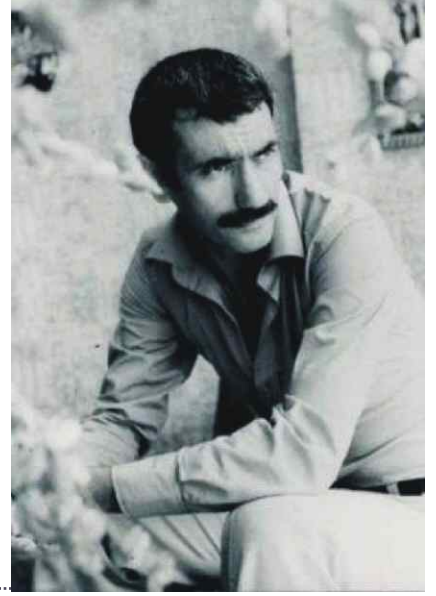

Bir Devrimci, Bir İnsan , Bir ÇİRKİN KRAL....

Elk. Elo.Müh. Ulaş Birgör
ulas.birgor@emo.org.tr

1937'de Adana'da doğan Yılmaz PÜTÜN, on üç yaşında bisikletiyle sinemalara on altı milimetrelik film bobinlerini, mahallelerde sırtında bir pano ile film afişlerini taşıyarak sinemaya ilk adımını atar. Onun sinemaya yönelmesinde en önemli sebeplerden biri edebiyata olan ilgisidir ve daha lise yıllarında Doruk adlı bir dergi de çıkarır. Daha sonra sinemaya daha yakın olabilmek için, kazandığı AÜ Hukuk Fakültesini bırakır ve İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ne yazılır.

Lise yıllarında Adana'da pirsantaj memurluğunu yaptığı Dar Film'in İstanbul bürosunda çalışırken kendisi gibi Adanalı olan Yaşar Kemal'in aracılığıyla Atif Yılmaz'la tanışır ve onun asistanlığını yapmaya başlar. *Yeni Ufuklar, Onüç, Pazar Postası, Bir* dergilerinde yazıları çıkan Yılmaz GÜNEY, lisedeyken yazdığı ve *Yeni Ufuklar*'da yayımlanan "Üç Bilinmeyenli Eşitsizlik Sistemleri" adlı bir öyküsünde komünizm propagandası yaptığı için 1,5 yıl ceza alır. Bu nedenle de 1959 yılında Atif Yılmaz'ın yönettiği ve kendisinin senaryosunu yazdığı "Bu Vatanın Çocukları" ve "Alageyik" filmlerinde ilk kez beyazperde ile tanışacak olan Yılmaz, güneylerin çocuğu olduğu için GÜNEY soyadını kullanır ve bu filmler ile gelecekte kendinden sıkça bahsettirecek bir aktör olacağını ipuçlarını verir. 1961 yılında, Atif Yılmaz'a yönetmen yardımcılığını yaptığı Tatlı Bela filminin setinde iken söz konusu öykü sebebiyle tutuklanır.

SİNEMA İLE DOLU YILLAR

İki yıl sonra tekrar sinema ile buluşan GÜNEY'in yaşamı, 63-71 yılları arasında kendisinden halk arasında "Çirkin Kral" olarak da anılacağı bir döneme girer. Bu süre içerisinde 150'yi aşkın filmde yönetmen, senaryo yazarı ve oyuncu olarak rol alır. Bu dönemdeki filmlerinden bazıları şunlardır; **Kahreden Kurşun**, Ben Öldükçe Yaşarım, **Hudutların Kanunu**, Kızılırmak Karakoyun, **İnce Cumali**, Çirkin Kral, **Seyit Han**, Toprağın Gelini, **Aç Kurtlar**, Zeyno, **Acı**, Vurguncular, **Baba**, Ağıt ... 70 yılında çektiği Umud filminde yoksul bir at arabacısı olan ve bir hocanın peşinden define bulabilmek uğruna tüm hayatını harcayan Cabbar karakteri ile büyük yankı uyandırır. Ezilenin ve yoksulun Türkiye sinemasında en gerçek yönleriyle anlatıldığı toplumcu, devrimci niteliği ile Umud Filmi Adana Altın Koza Film Festivalinden 7 ödül ile döner ve sinema tarihimizde bir dönüm noktası olarak yerini alır.

*Herşeye rağmen düşmana inat
yaşayacağız.*

Yarın bizim çünkü...

Biz öleceğiz ama

çocuklarımız,

Bırakacağımız mirası

taşıyacaklar yüreklerinde...

Ve

onların yürekleri

Bizim altında ezildiğimiz

korkuları taşımayacak...

Yılmaz GÜNEY

anılarda kalanlar

70'li yılların yükselen devrimci mücadelesi içerisinde önemli bir görev üstlenen Yılmaz GÜNEY, sinemasıyla olduğu gibi toplumcu yönüyle de dönemin dinamikleri ile sıkı bir ilişki içerisindeydi. 22 Mayıs 71 gecesi, 5 gün önce İsrail Başkonsolosu Efraim Eldrom'u , Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının idamlarını durdurmak için kaçıran Mahir Çayan, Ulaş Bardakçı, Hüseyin Cevahir ve Oktay Etiman'ı Levent'teki evinin tavan arasında saklar. Aramaya gelen subaylara "Yukardalar" diyerek gülüşmeler ile evi aramadan dönmelerine neden olduğu o an için, daha sonra hayatının en zor rolünü yaptığını söyleyecek olan GÜNEY, bu olay için 72 Martında 7 yıla mahkûm olur.

Can YÜCEL Yukardalar adlı şiirinde o günü şöyle anlatmaktadır;

Cannes Ödül Töreni 1982

YUKARDALAR

12 marttan sonra İstanbul'un ev ev arandığı gece
Yılmaz, Mahirlerle Ulaşları saklandıkları yerden
Arabasına bindirip Levent'e evine götürür.
Polis barikatlarından yaşa çirkin kral ünlemleriyle geçer
Az sonra kapı vurulur, bir komser on silah endazıyla
Girer içeri Yılmaz kapı ağzındadır.
Komiser "ihbar aldık mahirle arkadaşlarını
Burda saklıyormuşsunuz" der.
Yılmaz da Yılmaz'ca gülip eliyle çatı katını göstererek
"Yukardalar" deyince
Komserde kahkahayı basıp avanesiyle basıp gider
Yılmaz gerçekten o anda yukardadır
Yoldaşlarıyla Devrim Tarihimizin çatıkatında.

68 yılında tanıştığı Jale Fatma Süleymangil (Fatoş Güney) ile aynı yıl evlenir. Daha sonra (72'de Orhan Kemal Roman Ödülü'nü aldığı) Boynu Bükük Öldüler adlı romanında kendi çocukluğunu anlattığı karakterin ismi ile oğulları Remzi Yılmaz Güney dünyaya gelir...

Bir kıvılcım düşer önce, büyür yavaş yavaş,

Bir bakarsın volkan olmuş, yanmışsın ARKADAŞ ...

Mayıs 74'te afla serbest kalan ve aynı yıl Erkan Yücel'in oynadığı Endişe ile Antalya'dan birçok ödülle dönen GÜNEY, daha sonra Zavallılar, Arkadaş, Bir Gün Mutlaka, İzin, Düşman gibi filmler ile toplumsal yönünü ve devrimci duruşunu sinemasıyla tüm halka aktarmaya başlayan bir usta olmuştur artık. Arkadaş filmi, iki mühendis olan Cemil ve Âzem'in yıllar sonra tekrar buluşması üzerine kuruludur. Yoksulluktan gelmiş ama geçmişini unutmuş burjuvayı temsile den Cemil ile işçi sınıfını ve eşitliği hala önemseyen Azem'in öyküsüdür bu. Melike Cemil'in akrabası genç bir öğrencidir ve Âzem kendisine ilk şiir kitabını (A. Arif, Hasretinden Prangalar Eskittim) armağan eder. Varolan sistemin yaşamları nasıl kirlettiğini konu alan filmde geçen, sözlerini de Yılmaz GÜNEY'in yazdığı o ünlü şarkı daha sonra tüm kuşakların dinlediği bir ezgi olacaktır. Endişe filminin çekimleri sırasında Adana'da bir restoranda çıkan tartışma ile Yumurtalık hâkimini öldürdüğü iddiasıyla 19 yıla mahkûm olur. Artık tüm film çalışmalarını, senaryolarını, dergi yazılarını cezaevi koşulları altında gerçekleştirmek zorunda kalan GÜNEY'in, cezaevi yıllarında da araştırmalar peşini bırakmaz ve Güney Dergisi'nde yayımlanan yazıları gerekçesiyle hakkında üst üste birçok dava açılır.

Bu süreçte eşi ile mektuplaşmaları daha sonra Selimiye Mektupları adlı bir kitap olarak da yayımlanan Yılmaz GÜNEY bir mektubunda Fatoş Güney'e şöyle seslenmektedir;

"Hayat bize mutlu olma şansı vermedi sevgili. Biz kendimizden başka herkesin üzüntüsünü üzüntümüz, acısını acımız yaptık. Çünkü dünya'nın öbür ucunda, hiç tanımadığımız bir insanın gözyaşı bile içimizi parçaladı.... Kedilere ağladık kuşların yasını tuttuk. Yüreğimizin yufkalığı kimi zaman hayat karşısında bizi zayıf yaptı. Aslında ne güzel şeydir insanın insana yanması sevgili... Ne güzeldir bilmediğin birinin derdine üzülme ve çare aramak. Ben bütün hayatımda hep üzüldüm, hep yandım... Yaşamak ne güzeldir be sevgili, sevinerek, severek, sevilerek, düşünerek... Ve o vazgeçilmez sancılarını duyarak hayatın!"

SÜRÜ ve YOL

1979'da senaryosunu yazıp, yapımcılığını üstlendiği en önemli filmlerinden olan "Sürü" gelir. Berlin, Locarno ve Antwerp film festivallerinden ödüllerle dönen film feodalizmin akıldışıılığının ve gericiliğinin net bir şekilde su yüzüne çıktığı destansı epik deneme olarak Türkiye sinema tarihindeki yerini almıştır. 1981 yılında ise sinemasının doruk noktası olan ve Şerif Gören tarafından yönetilen "Yol", binbir güçlük ile Diyarbakır, Antep, Pervari taraflarında çekilir.

Sürü'de olduğu gibi müzikleri Zülfü Livaneli tarafından yapılan Yol filminde İmralı Açık Cezaevi'nden bayram iznine çıkan beş mahkûmun öyküsü iç içe gelişir. Seyit Ali, namusuna leke düşüren karısı Zine'nin cezasını vermek için köyüne gider. Filmin en ilginç ve sarsıcı bölümünü oluşturan öykü olarak görünür. Özellikle de kar sahneleri, Seyit'in karısını sırtında taşımaya çarpıcıdır. Diğer dört mahkûmun öyküsü çeşitli olaylar içinde sürüp gider. Mehmet Salih'in tren yolculuğu ve devrimci bir tutuklunun trene binışı, Ömer 'in hayatındaki kesitler ile güneydoğuda yaşanan çatışmaları yansıttığı ile Yol filmi, çarpıcı bir görsel ve düşünsel şölen olarak sinema tarihindeki yerini alır. Törelere kadın hayatındaki yerini yine etkili bir biçimsel kurgu ile örnekleyen, 35. Cannes Film Festivalinden en iyi film ile birlikte üç ödülle dönen bu başyapıt ülkemizde ancak 99 yılında gösterime girebilmiştir.

KAÇIŞ ve DUVAR

Hakkında açılan davalarda istenen cezalar yüz yılı bulan Güney, 81 yılında izine ayrıldığı Isparta Cezaevi'ne bir daha dönmez ve Fransa'ya gider. Burada memleketinden uzak zor koşullarda yaşayan Yılmaz Güney'in 82'de Cannes'da Yol Filmi ile En İyi Film ödülünü alırken gözlerinde hep ülkesinden ve hayal ettiği o gelecekte uzak kalmanın verdiği burukluğu taşır. 83 yılında Duvar filmini Fransa'da tamamlayan Yılmaz GÜNEY, 1976'da Ankara Kapalı Cezaevinde tanıklık ettiği, bebeler koğuşunda çıkan ve tüm cezaevine yayılan bir isyanı bu filme konu almıştır. Bu olaydan derinden etkilenen Yılmaz GÜNEY, isyanın arkasından gönderildiği Kayseri Cezaevinde Soba, Pencere Camı ve İki Ekmek İstiyoruz ismiyle bir roman yazmış ve film yurt dışına çıkışında Fransa'da bu roman üzerinde kurulu senaryo ile çekilmiştir. Yine ezilen-ezen, sermaye, başkaldırı ve askeri rejim gibi temaların sembolize edilerek anlatıldığı film tüm gerçekliğiyle faşizmin baskılarını gözler önüne sermektedir. Ayrıca yıllar sonra film çekimi sırasındaki görüntüler ve kamera arkası, Patrick Blossier tarafından "Duvarın Etrafında" adlı bir belgesel olarak kurgulanır.

Sanata ve sinemaya olan bakışını; "**Sanat tek başına devrim yapmaz, fakat doğru bir çizgiye, dünya hakkında doğru bir siyasi görüşe sahip olan bir sanatçı, eserleri yoluyla, halkla, kitlelerle çok güçlü ve geniş bağlar kurabilir**" sözleriyle özetleyen Yılmaz GÜNEY, Türkiye'de yaklaşık on üç yılını cezaevlerinde geçirmiş ve çeşitli kalıcı rahatsızlıklar edinmiş, 9 Eylül 1984'te Fransa'da yaşamını yitmiştir.

Yılmaz GÜNEY, Türkiye Sinema tarihinin en önemli oyuncu, yönetmen ve senaristlerinden biri olarak sinemamızın dünyaya açılmasında önemli bir yeri vardır. Toplumsal yapımızın en yalın ve gerçek görüntüsü ile halkın geleneksel yaşantısını, töreyi, haksızlığı, emeği sınıf mücadelesinden ayrı tutmadan yoksulluğu, dönemin tüm dinamikleri ile birlikte içinde barındıran bir sanat anlayışı ile harmanlayan hümanist, devrimci ve bir sinemacı olarak yediden yetmişe tüm kuşakların yüreklerinde önemli bir yer edinmiştir. Ölümünün 24. yılında yine bir Eylül ayında Yılmaz GÜNEY'i saygıyla anıyoruz.

KAYNAKÇA

Nihat BEHRAM / Yılmaz Güney'le Yasaklı Yıllarımız
Agah ÖZGÜÇ / 100 Filmde Türk Sineması
Turan FEYZİOĞLU / Yılmaz Güney "Bir Çirkin Kral"
Can YÜCEL / Seke Seke

www.yilmazguney.eu
<http://www.guneydergisi.com>
<http://www.sinematurk.com>